SKLEP SODIŠČA PRVE STOPNJE (peti razširjeni senat)
z dne 28. junija 2004*

V zadevi T-342/99 DEP,

Airtours plc, ki ga zastopa M. Nicholson, solicitor, z naslovom za vročanje v Luxembourgu,

tožeča stranka,

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki jo zastopa R. Lyal, zastopnik, z naslovom za vročanje v Luxembourgu,

tožena stranka,

zaradi predloga za določitev stroškov, ki jih mora Komisija povrniti Airtoursu plc zaradi sodbe Sodišča prve stopnje z dne 6. junija 2002 v zadevi Airtours proti Komisiji (T-342/99, Recueil, str. II-2585),

* Jezik postopka: angleščina.

SODIŠČE PRVE STOPNJE EVROPSKIH SKUPNOSTI (peti razširjeni senat),

v sestavi P. Lindh, predsednica, R. García-Valdecasas, J. D. Cooke, P. Mengozzi, sodniki, in M. E. Martins Ribeiro, sodnica,

sodni tajnik: H. Jung,

sprejema naslednji

Sklep

Dejansko stanje, postopek in predlogi strank

1 Z vlogo, ki je prispela v sodno tajništvo Sodišča prve stopnje 2. decembra 1999, je Airtours plc (danes imenovan My Travel Group plc) vložil ničnostno tožbo proti Odločbi Komisije z dne 22. septembra 1999, s katero je bila koncentracija razglašena za nezdružljivo s skupnim trgom in s Sporazumom o Evropskem gospodarskem prostoru (zadeva IV/M.1524 – Airtours proti First Choice, v nadaljevanju: Odločba), objavljena pod številko 2000/276/EC (UL 2000, L 93, str. 1).

2 Sodišče prve stopnje je s sodbo z dne 6. junija 2002 v zadevi Airtours proti Komisiji (T-342/99, Recueil, str. II-2585, v nadaljevanju: sodba Airtours) Odločbo razglasilo za nično in Komisiji naložilo plačilo stroškov.

3 Tožeča stranka je z dopisom z dne 10. septembra 2002 od Komisije zahtevala povrnitev zneska 1.464.441,55 funta šterlinga (GBP) na podlagi nagrad, ki jih je plačala svojim svetovalcem, brez DDV, ki se mu doda znesek 253.543,47 GBP na podlagi DDV, kar znaša skupaj 1.717.985,02 GBP.

4 Komisija je z dopisom z dne 14. oktobra 2002 to zahtevo zavrnila zaradi neutemeljenosti in podala nasproten predlog za stroške, ki jih je imela družba Airtours, ki naj bi znašali 130.000 GBP.

5 Tožeča stranka je z dopisom z dne 30. januarja 2003 Komisiji predstavila razloge, zaradi katerih so bili zahtevani zneski po njenem mnenju utemeljeni, in zavrnila predlog plačila zneska 130.000 GBP.

6 Tožeča stranka je z vlogo, vloženo v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje dne 4. februarja 2003, vložila predlog za določitev stroškov, v katerem je Sodišču prve stopnje predlagala, naj na podlagi člena 92 Poslovnika Sodišča prve stopnje določi skupni znesek povračljivih stroškov na 1.464.441,55 GBP na podlagi nagrad in stroškov, brez DDV, ter 253.543,47 GBP na podlagi DDV, kar znaša skupaj 1.717.985,02 GBP.

7 Komisija je s pisno vlogo, vloženo v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 18. marca 2003, vložila svoja stališča in Sodišču prve stopnje predlagala, naj določi skupni znesek povračljivih stroškov na 170.000 GBP, v čemer so vključeni stroški tega postopka.

Pravno stanje

8 Tožeča stranka se v bistvu sklicuje na dve vrsti trditev v utemeljitev svojega predloga za določitev stroškov. Prvič uveljavlja, da ima, po analogiji z angleškim procesnim pravom, pravico do radodarne določitve stroškov v tej zadevi. Drugič zatrjuje, da zahtevani znesek ustreza merilom, določenim v sodni praksi s področja povračljivih stroškov, in krije stroške, ki so v tej zadevi zagotovo nastali.

A — *Pravica do radodarne določitve stroškov*

Trditve strank

9 Tožeča stranka uveljavlja, da ima pravico do radodarne določitve svojih stroškov. Ocenjuje, da mora ocena višine povračljivih stroškov upoštevati resnost kritik Sodišča prve stopnje proti Odločbi (sodba Airtours, točka 294). Prav tako poudarja, da mora ocena te višine upoštevati nujnost učinkovitega sodnega nadzora, zlasti v okviru nadzora nad koncentracijami, in se glede tega sklicuje na tiskovno sporočilo Komisije po izreku sodbe Airtours, na več člankov, objavljenih v tisku, in na poročilo o Evropski uniji, ki ga je 23. julija 2002 objavil Odbor britanske lordske zbornice.

10 Tožeča stranka zatrjuje, da ima, po analogiji z angleškim procesnim pravom, pravico do povrnitve stroškov na odškodninski podlagi. Vsi stroški, nastali zaradi tožbe, bi ji torej morali biti povrnjeni, razen če so nerazumno visoki ali če so bili nerazumno povzročeni. Če bi bilo drugače, bi to dejansko prispevalo k odvrnitvi tožeče stranke od tega, da bi vložila tožbo, ali bi jo spodbujalo k temu, da ne bi povzročila preveč stroškov, tako da Sodišču prve stopnje ne bi mogli biti na voljo vsi neposredni dejanski, gospodarski in pravni elementi, ki bi mu omogočali zadovoljivo izvajanje nadzora.

11 Komisija poudarja, da sodna praksa ne predvideva možnosti povišanja stroškov na podlagi kaznovanja stranke, ki s svojim zahtevkom ni uspela.

Presoja Sodišča prve stopnje

12 Člen 92(1) Poslovnika določa:

„Če pride do spora glede povračljivih stroškov, Sodišče prve stopnje izda na predlog zadevne stranke in po zaslišanju nasprotne stranke sklep, zoper katerega ni pravnega sredstva."

13 V skladu s členom 91(b) Poslovnika so povračljivi stroški za „nujne izdatke, ki jih imajo stranke zaradi postopka, predvsem potni stroški, dnevnice in nagrada zastopnikov, svetovalcev ali odvetnikov". Iz te določbe izhaja, da so povračljivi stroški omejeni po eni strani na stroške zaradi postopka pred Sodiščem prve stopnje

in po drugi strani na tiste, ki so bili za te namene nujni (sklepa Sodišča prve stopnje z dne 24. januarja 2002 v zadevi Groupe Origny proti Komisiji, T-38/95 DEP, Recueil, str. II-217, točka 28, in z dne 6. marca 2003 v zadevi Nan Ya Plastics in Far Eastern Textiles proti Svetu, T-226/00 DEP in T-227/00 DEP, Recueil, str. II-685, točka 33).

14 Ob uporabi teh načel višina povračljivih stroškov ne sme presegati zneska nujnih izdatkov, ki jih je imela tožeča stranka za namene postopka pred Sodiščem prve stopnje. Tožeča stranka se torej ne more sklicevati na sodbo Airtours, na stališča Komisije in britanske lordske zbornice po tej sodbi ali, splošneje, na nujnost zagotoviti učinkovit pravni nadzor za pridobitev več od tega, do česar ima pravico na podlagi člena 91(b) Poslovnika.

15 Poleg tega je treba poudariti to, da so pravila, ki se uporabljajo za določitev višine povračljivih stroškov, določena v Poslovniku in jih ni mogoče izpeljati po analogiji iz angleškega procesnega prava, na kar se sklicuje tožeča stranka.

16 V tem primeru je treba višino povračljivih stroškov torej oceniti na podlagi člena 91(b) Poslovnika.

B — *Ocena višine povračljivih stroškov*

17 V skladu z ustaljeno sodno prakso sodnik Skupnosti ni usposobljen za določitev nagrad, ki jih stranki dolgujeta svojima odvetnikoma, temveč določi znesek do višine, do katere lahko stranka, ki se ji naloži plačilo stroškov, to nagrado povrne. Pri odločanju o zahtevi za določitev stroškov Sodišče prve stopnje ni upoštevalo niti

nacionalne tarife, ki določa nagrado za odvetnike, niti možnega sporazuma, sklenjenega glede tega med zainteresirano stranko in njenimi zastopniki ali svetovalci (sklepa Sodišča prve stopnje z dne 8. novembra 1996 v zadevi Stahlwerke Peine-Salzgitter proti Komisiji, T-120/89 DEP, Recueil, str. II-1547, točka 27, in z dne 10. januarja 2002 v zadevi Starway proti Svetu, T-80/97 DEP, Recueil, str. II-1, točka 26).

18 Prav tako mora Sodišče prve stopnje, v skladu z ustaljeno sodno prakso, kadar ni tarifnih določb Skupnosti, prosto upoštevati podatke zadeve in pri tem upoštevati namen in naravo spora, pomembnost tega z vidika prava Skupnosti in težave zadeve, obseg dela, ki ga sporni postopek lahko naloži udeleženim zastopnikom ali svetovalcem, ter gospodarske interese, ki jih zadeva pomeni za stranke (sklep predsednika tretjega senata Sodišča z dne 26. novembra 1985 v zadevi Leeuwarder Papierwarenfabriek proti Komisiji, 318/82 DEP, Recueil, str. 3727, točka 3, in zgoraj navedeni sklep v zadevi Starway proti Svetu, točka 27).

1. *Predmet in narava spora, pomembnost tega z vidika prava Skupnosti in težave zadeve*

Trditve strank

19 Tožeča stranka uveljavlja, da predmet in narava spora v tem primeru odpirata nova in zapletena gospodarska in pravna vprašanja, kar ponazarjajo dolžina Odločbe, tožbe in sodbe. Poudarja, da je sodba Airtours korenito vplivala na področje nadzora koncentracij glede opredelitve pojma skupnega prevladujočega položaja in glede učinkovitosti pravnega nadzora ter da to izhaja iz številnih člankov v tisku in iz

doktrine po tej sodbi. Tožeča stranka opozarja predvsem to, da se Sodišče prve stopnje ni zadovoljilo z mehanično ponovitvijo preizkusa, opredeljenega v sodbi Sodišča prve stopnje z dne 25. marca 1999 v zadevi Gencor proti Komisiji (T-102/96, Recueil, str. II-753), temveč je podatke v tem primeru uporabilo za razvoj in natančno določitev preizkusa, uporabljanega za primere skupnega prevladujočega položaja, ki ga sestavlja zlasti vprašanje, ali lahko Komisija prepove operacijo koncentracije, če je zadevni trg oligopolističen in ni koluziven.

20 Komisija priznava, da spor odpira številna dejanska in pravna vprašanja. Vseeno pa ne meni, da je imela zadeva odločujoč vpliv na razvoj prava Skupnosti. V zvezi z opredelitvijo skupnega prevladujočega položaja Komisija zatrjuje, da so bili temeljni elementi tega pojma že preučeni v zgoraj navedeni sodbi Gencor proti Komisiji in da so bili obširno razloženi v temeljni pravni literaturi. Tožeča stranka tako ne more trditi, da je pripeljala Komisijo „na pravo pot" te sodne prakse, potem ko je v Odločbi poskušala uporabiti nova merila, saj je ta trditev utemeljena na zmotni in namenski razlagi Odločbe. Komisija vseeno priznava, da je obstajal nesporazum o naravi mehanizma povračilnih ukrepov, kar je razmeroma nepomembno vprašanje. Glede učinkovitosti sodnega nadzora Komisija ne razume, v katerem smislu je ta zadeva zlasti pomembna, čeprav natančna preučitev, ki jo je izvedlo Sodišče prve stopnje, ustreza tisti, izvedeni v okviru katere koli tožbe. Komisija poleg tega zatrjuje, da se, čeprav preučitev take zadeve zahteva znatno delo, znesek stroškov, ki jih zahteva tožeča stranka, v vsakem primeru izkaže za izrazito preseženega.

Presoja Sodišča prve stopnje

21 Najprej je treba poudariti, da se je tožba nanašala na uporabo Uredbe Sveta (EGS) št. 4064/89 z dne 21. decembra 1989 o nadzoru koncentracij podjetij (UL L 395, str. 1, kot je bila popravljena, UL 1990, L 257, str. 13) in, natančneje, na odločbo Komisije, sprejeto med postopkom poglobljenega preizkusa, na podlagi katere je bilo za projekt prevzema, ki ga je priglasila tožeča stranka, ugotovljeno, da je nezdružljiv

s skupnim trgom. Še več, razen težav, ki se neizogibno pojavljajo pri nadzoru koncentracij, ki zahteva analizo bodočega upoštevnega trga, je Odločba pomenila posebnost prepovedi izvedbe nameravane operacije, ker ustvarja prevladujoč položaj, kar predpostavlja poglobljen preizkus učinkov te operacije na konkurenco.

22 Posledično je treba poudariti, da, čeprav je bil pojem skupnega prevladujočega položaja v okviru Uredbe št. 4064/89 že obravnavan v dveh sodbah Sodišča in Sodišča prve stopnje (sodba Sodišča z dne 31. marca 1998 v zadevi Francija in drugi proti Komisiji, imenovana „Kali & Salz", C-68/94 in C-30/95, Recueil, str. I-1375, in zgoraj navedena sodba Gencor proti Komisiji), ga zato ni laže opredeliti in izvajati.

23 Ta zadeva je tako odprla nove težave za opredelitev in označitev skupnega prevladujočega položaja, ki v predpisih, ki se uporabljajo, ni opredeljen, ob obstoju tihe uskladitve med člani prevladujočega oligopola, ob nujnosti opredeliti odvrnitvene dejavnike za zagotovitev notranje usklajenosti takega oligopola in – splošneje – ob stopnji dokaza, ki se zahteva od Komisije, ko hoče prepovedati izvedbo operacije koncentracije zaradi tega, ker želi preprečiti nastanek skupnega prevladujočega položaja, učinek katerega bi bila znatna škoda za konkurenco na skupnem trgu. Glede tega je treba poudariti, da, drugače kot v zadevi, v kateri je bila izdana zgoraj navedena sodba Gencor, ki se je nanašala na nastanek duopola v zvezi s platino, surovino, prodajano po vsem svetu, se ta zadeva nanaša na nastanek oligopola, uresničenega z ukinitvijo ene od štirih velikih britanskih turističnih agencij na trgu sezonskih storitev. Pojem skupnega prevladujočega položaja je bilo torej teže opredeliti v okviru te zadeve.

24 Posledično je bila zadevna zadeva pomembna z vidika prava konkurence Skupnosti in je odpirala številna in zapletena gospodarska in pravna vprašanja, ki so jih morali preučiti svetovalci tožeče stranke v okviru ničnostne tožbe.

2. *Gospodarski interesi, ki jih spor pomeni za stranke*

Trditve strank

25 Tožeča stranka poudarja, da je bil prevzem družbe First Choice s strani družbe Airtours ocenjen na približno 850 milijonov GBP, kar pomeni znaten gospodarski interes, in da taka operacija ni mogla biti opravljena zaradi Odločbe. Tožeča stranka poudarja tudi to, da je bila prikrajšana za priložnost za razvoj in za uresničitev prihrankov in sinergij na podlagi predvidene združitve. Poleg tega ni mogla sodelovati pri konsolidaciji industrije turizma, ki bi temu sledila.

26 Komisija priznava, da je tožeča stranka utrpela izgubo priložnosti. Vendar poudarja, da je njen finančni interes težko oceniti zaradi tega, ker je bilo malo verjetno, da je bila družba Airtours sposobna prevzeti družbo First Choice po sodbi Sodišča prve stopnje. Finančni interes tožeče stranke naj bi bil predvsem v opredelitvi njenega položaja za izvajanje bodočih operacij. Glede tega vprašanja Odločba torej ni mogla učinkovati tako, da je družbo Airtours izključila iz končne konsolidacije trga, saj je imela ta konsolidacija (zadeve COMP/M.2002–Preussag proti Thomsonu in COMP/M.2228–C&N proti Thomasu Cooku) obliko čezmejnih združitev in tožeči stranki ni nič preprečevalo, da bi izvedla te operacije.

Presoja Sodišča prve stopnje

27 Ugotoviti je treba, da je Odločba preprečila prevzem podjetja, ocenjenega približno na 850 milijonov GBP. Posledično, ne da bi bilo treba oceniti razvoj zadevnega trga po Odločbi, je treba meniti, da ta zadeva za tožečo stranko pomeni znaten gospodarski interes.

3. *Obseg dela, ki ga je sporni postopek lahko povzročil svetovalcem tožeče stranke*

a) Splošna presoja

28 Sodišče prve stopnje najprej poudarja, da iz zgoraj navedenih stališč izhaja, da je bilo možno, da je zadeva od svetovalcev tožeče stranke zahtevala precejšnje delo.

29 Vendar je treba ugotoviti, da so imeli svetovalci tožeče stranke že obsežno znanje o zadevi za zastopanje družbe Airtours med upravnim postopkom poglobljene preiskave. Tožeča stranka je tako že med tem upravnim postopkom predložila določene trditve, predstavljene pred Sodiščem prve stopnje, pri čemer je šlo predvsem za opredelitev trga in tiho usklajevanje med člani dominantnega oligopola. To stališče je tako, da deloma olajša delo in skrajša čas, posvečen pripravi tožbe (sklep Sodišča prve stopnje z dne 8. novembra 2001 v zadevi Kish Glass proti Komisiji, T-65/96 DEP, Recueil, str. II-3261, točka 25, in zgoraj navedeni sklep Nan Ya Plastics in Far Eastern Textiles proti Svetu, točka 43).

30 Poleg tega je treba opozoriti, da je sodnik pristojen za to, da primarno upošteva skupno število ur dela, ki bi se lahko izkazale za objektivno nujne za namene postopka pred Sodiščem prve stopnje, neodvisno od števila odvetnikov, med katere se lahko opravljene storitve porazdelijo (sklepi Sodišča prve stopnje z dne 30. oktobra 1998 v zadevi Kaysersberg proti Komisiji, T-290/94 DEP, Recueil, str. II-4105, točka 20; z dne 15. marca 2000 v zadevi Enso-Gutzeit proti Komisiji, T-337/94 DEP, Recueil, str. II-479, točka 20, in zgoraj navedeni sklep Nan Ya Plastics in Far Eastern Textiles proti Svetu, točka 44). V tem pogledu je možnost za sodnika Skupnosti, da presodi vrednost opravljenega dela, odvisna od natančne določitve predloženih podatkov (sklep Sodišča z dne 9. novembra 1995 v zadevi Ahlström in drugi proti Komisiji, C-89/85 DEP, neobjavljen v Recueil, točka 20, in zgoraj navedeni sklep Stahlwerke Peine-Salzgitter proti Komisiji, točka 31).

31 Višino različnih kategorij stroškov, katerih povrnitev se zahteva od Komisije, je treba oceniti ob upoštevanju zgoraj navedenih trditev.

32 Tožeča stranka v zvezi s to točko natančno navaja, da je skupni znesek 1.464.441,55 GBP brez davka (1.717.985,02 GBP z DDV), katerega povrnitev zahteva, sestavljen tako:

	GBP
Specializirana pravna svetovalca (J. Swift, QC, in R. Anderson, barrister)	
Nagrada	279 375,00
DDV	*48 890,62*
Pravni svetovalci (solicitorji)	
Nagrada	850 000,00
Izdatki (brez DDV)	19 509,68
DDV	*152 163,33*
Gospodarski svetovalec (Lexecon)	
Nagrada	281 051,52
DDV	*49 184,02*
Gospodarska izvedenca (K. Binmore in D. Neven)	
Nagrada	33 885,35
DDV	*3 305,50*
Pooblaščenec za vročitve v Luxembourgu	
Nagrada in izdatki	620,00
Skupaj	1 464 441,55 (brez DDV) *1 717 985,02 (z DDV)*

b) Pravno svetovanje (barristra in solicitorji)

Trditve strank

33 Tožeča stranka na podlagi povračljivih stroškov v zvezi z izdatki za pravne svetovalce najprej zahteva povračilo 279.375 GBP na podlagi nagrad, ki sta jih zaračunala barristra, specializirana za pravo konkurence (to je 150.500 GBP za J. Swifta, QC, in 128.875 GBP za R. Andersona), ki sta bila vključena v vsem postopku pred Sodiščem prve stopnje. Glede tega vprašanja poudarja, da je, kot pred angleškimi sodišči, uporaba storitev dveh barristrov za zaključek dela solicitorjev utemeljena s pomembnostjo in zapletenostjo zadeve.

34 Tožeča stranka prav tako zahteva povračilo 850.000 GBP na podlagi nagrad, ki jih je zaračunal kabinet solicitorjev Slaughter & May. Na tej podlagi poudarja, da je ekipa, pristojna za postopek, obsegala pridruženega solicitorja (ki naj bi delal 413 ur in 45 minut), ob sodelovanju, v vsem postopku, starejšega solicitorja (ki naj bi delal 315 ur in 25 minut) in drugega solicitorja (307 ur naj bi na začetku postopka zagotovil prvi solicitor, ki ga je zamenjal drugi solicitor, ki naj bi na koncu postopka delal 204 ure in 45 minut). Ta ekipa naj bi vključevala več pripravnikov na različnih stopnjah postopka. Tako naj bi dva pripravnika delala 115 ur oziroma 100 ur in 15 minut na stopnji tožbe, drug pripravnik naj bi delal 193 ur in 20 minut na stopnji replike in trinajst pripravnikov naj bi bilo vključenih za čas od 15 minut do 35 ur (to je skupaj 110 ur in 30 minut), kar naj bi bilo mogoče razložiti z dejstvom, da so dodelitev spreminjali vsake tri mesece in da je sodni postopek trajal skoraj tri leta. Tožeča stranka zatrjuje, da je kabinet solicitorjev zadevi posvetil 1760 ur in da je jedro ekipe, odgovorne za spis, ostalo na minimalni ravni za zagotovitev storitve, dolžne stranki.

35 Tožeča stranka razčlenjuje, da je bilo od 1760 ur dela, ki jih je zaračunalo 19 oseb kabineta solicitorjev, ki so si sledili od priprave tožbe, šteto od konca meseca septembra 1999 do obravnave 11. oktobra 2001, približno 500 ur posvečenih pripravi analize Odločbe in pripravi tožbe (od oktobra do decembra 1999), približno 500 ur analizi obrambe in pripravi replike (od marca do aprila 2000), nekaj ur je bilo posvečenih analizi duplike (junij 2000), približno 100 ur pripravi odgovorov na ukrepe v zvezi z organizacijo postopka (od julija do avgusta 2001) in približno 500 ur branju poročila za obravnavo in pripravi na obravnavo, pri kateri je sodelovalo pet oseb za zastopanje družbe Airtours (od septembra do oktobra 2001).

36 Komisija zanikuje tako število sodelujočih odvetnikov (barristrov in solicitorjev) ter višino nagrad in število zaračunanih ur dela.

37 Glede števila odvetnikov meni, da lahko za povračljive štejejo zgolj nagrade dveh odvetnikov oziroma največ treh. Komisija tako poudarja, da zaposlitev devetnajstih oseb Slaughter & Maya pomeni nepotreben trud. Čeprav Komisija priznava, da je zgolj šest od teh devetnajstih oseb posvetilo veliko časa spisu, v vsakem primeru meni, da je taka ekipa večja, kot je potrebno. Poleg tega naj bi to ekipo dopolnila še barristra, kar naj bi bilo presežno in popolnoma nepotrebno. Dejansko je ta ekipa osmih oseb obsegala tri izkušene odvetnike, čeprav bi ob podpori majhne sposobne ekipe zadoščal le eden. Za primerjavo, na Komisiji mora spis pripraviti in predstaviti en sam član njene pravne službe, ob podpori dveh ekonomistov z generalnega direktorata za konkurenco, ki sta sodelovala v upravnem postopku.

38 Glede števila ur, posvečenih spisu, Komisija prereka, da mu je bilo nujno ali razumno posvetiti več kot 1760 ur (in celo več kot 2000 ur, če se upošteva delo dveh barristrov), zlasti ob upoštevanju dejstva, da naj bi ti odvetniki tožečo stranko že zastopali v upravnem postopku in da so torej dobro poznali dejstva primera in

gospodarska vprašanja. Še več, razporeditev časa, posvečenega različnim stopnjam spornega postopka, naj bi kazala na razsipavanje s časom. Tako naj bi bilo težko razumeti, zakaj je bilo nujno posvetiti 500 ur (približno tri mesece dela) analizi Odločbe in pripravi ničnostne tožbe ali da je bilo mogoče porabiti isto število ur za analiziranje in odgovarjanje na odgovor na tožbo Komisije, medtem ko spis ni mogel več vsebovati novih elementov. 700 ur se zdi razumneje kot 1760 zaračunanih ur.

39 Glede zneska zaračunanih nagrad Komisija meni, da je pretiran. Račun 850.000 GBP za 1760 ur dela predpostavlja ceno ure skoraj 500 GBP, in to za vse kategorije vključenih pravnikov (partner, starejši sodelavec, sodelavec in pripravnik). Vendar se je v tistem času redko plačalo višjo nagrado od 350 GBP, razen najuglednejšim odvetnikom in najbolj znanim kabinetom. V Bruslju naj bi bile tarife odvetnikov, specializiranih za pravo Skupnosti, na splošno nižje. Načeloma naj cene ur sodelavcev (assistant solicitors), glede na njihove izkušnje, ne bi presegale 200 GBP, medtem ko bi morale biti tiste dveh pripravnikov med 50 in 80 GBP. Ob upoštevanju normalne porazdelitve nalog med bolj ali manj izkušenim osebjem in dejstva, da so ugledni odvetniki plačani bolje, bi morala biti razumna povprečna cena ure za ekipo veliko nižja od 200 GBP.

Presoja Sodišča prve stopnje

40 V tej zadevi se je tožeča stranka odločila, da jo bodo zastopali hkrati barristri („counsel") in solicitorji. Zahteva torej povračilo 1.129.375 GBP na podlagi povračljivih stroškov v zvezi s stroški njene pravne pomoči, to je 279.375 GBP za nagrado barristrov in 850.000 GBP za nagrado solicitorjev.

41 Sodišče prve stopnje mora posledično določiti, ali in koliko te nagrade pomenijo nujne izdatke zaradi postopka na Sodišču prve stopnje v smislu člena 91(b) Poslovnika.

42 Glede tega je treba opozoriti, da je v več pravnih redih common law, kakršen je tisti od Anglije in Walesa, značilnost poklica odvetnika ta, da je razdeljen na dva dela, na solicitorje na eni strani in na barristre na drugi strani, med katerimi je do nedavnega obstajala delitev vlog, ki so se dopolnjevale, čeprav so bile različne. Solicitor je deloval kot svetovalec svoje stranke na več pravnih področjih; ni imel pravice nastopiti pred višjimi sodišči, temveč je imel, ko je bilo to nujno, dostop do storitev barristra v ta namen. Barrister je bil specializiran za ustno obrambo zadeve in ga stranke niso mogle neposredno najeti.

43 Glede sporov pred sodiščema Skupnosti so bila ustrezna poklicna pravila spremenjena, tako da danes ne obstaja pravna ali deontološka ovira za to, da bi lahko eno stranko zastopal ali izključno solicitor ali izključno barrister iz Anglije in Walesa, za namene pisnega in ustnega postopka. Iz tega torej ne izhaja, da ko se stranka odloči, da jo bosta hkrati zastopala solicitor in barrister, nagrada, ki je dolgovana enemu in drugemu, ne more šteti za nujne izdatke zaradi postopka v smislu člena 91(b) Poslovnika.

44 Če preidemo na določitev izdatkov v teh okoliščinah, mora Sodišče prve stopnje pregledati, koliko so bile storitve, ki jih je opravila skupina zadevnih svetovalcev, nujne za potek sodnega postopka, in se prepričati, da najetje dveh kategorij svetovalcev ni povzročilo nepotrebnega podvajanja izdatkov. Ko hoče, kot v tem primeru, tožeča stranka s tožbo doseči razglasitev ničnosti odločbe Komisije, sprejete na koncu upravnega postopka, v katerem jo je zastopala ista ekipa pravnih

svetovalcev, so med nujnimi izdatki, plačanimi pred Sodiščem prve stopnje, v bistvu izdatki, povezani s pripravo in sestavo pisnih vlog in odgovorov na ukrepe v zvezi z organizacijo ali navodili, ki jih naloži Sodišče prve stopnje, in s sodelovanjem na obravnavi.

45 Iz tega sledi, da, na primer, ko se stranka po nasvetu svojega solicitorja odloči, da bo imela dostop do storitev barristra, da bi ji ta svetoval o vložitvi morebitne ničnostne tožbe, in je ta barrister pooblaščen za pisanje dopisov in zastopanje stranke med ustnim postopkom, se nujni stroški solicitorja omejijo na izdatke v zvezi s pooblastitvijo barristra, z izvedbo dejanj, ki jih je ta svetoval, z oblikovanjem in vložitvijo pisnih vlog in sodelovanjem na obravnavi.

46 V tem primeru iz spisa najprej izhaja, da če različna računa za nagrado dveh barristrov ne dopuščata opredelitve števila ur, ki sta jih posvetila zadevi, ti dokumenti vseeno pomenijo kratek opis opravljenih storitev za račun tožeče stranke. Tako račun za nagrado R. Andersona navaja pripravo opombe o postopku pred Sodiščem prve stopnje, branje dokumentov na različnih stopnjah postopka („perusing papers"), čas, porabljen za sodelovanje v okviru konferenc s solicitorji („advising in conference") ali z J. Swiftom, sestavo in popravo tožbe, sestavo replike, raziskavo in pripravo odgovorov na ukrepe organizacije v zvezi s postopkom, pripravo obravnave ter potne stroške in dnevnice za Luxembourg. Podobno račun za nagrado J. Swifta navaja več intervencij o vsebini pisnih vlog („settling application" ali „reading and considering rejoinder"), čas, porabljen za razprave s solicitorji ali z R. Andersonom, katerih vsebina so bili predvsem odgovori na ukrepe v zvezi z organizacijo postopka, priprave na obravnavo ter potne stroške in dnevnice za Luxembourg. Sodišče prve stopnje torej ugotavlja, da se je delo barristrov nanašalo na vse stopnje spornega postopka.

47 Drugič je treba poudariti, da je zadevna zadeva poleg dveh zgoraj navedenih barristrov vključevala izkušena solicitorja z določenimi izkušnjami na področju prava konkurence, ki so jima vseskozi pomagali en solicitor (en solicitor na začetku postopka, nato eden na koncu) in več kot davnajst pripravnikov.

48 Poleg tega primerjava med številom ur, ki jih je kabinet solicitorjev posvetil različnim fazam spornega postopka, in računi za nagrado barristrov omogoča ugotovitev, da se je delo kabineta solicitorjev v veliki meri prekrivalo z delom, ki sta ga opravila barristra. Tožeča stranka na primer navaja, da je kabinet solicitorjev posvetil 500 ur pripravi tožbe, kar je 62 dni dela, izračunano na podlagi 8 ur, zaračunanih na dan. Račun za nagrado R. Andersona torej kaže na to, da je, potem ko je bral različne dokumente med 9. in 12. novembrom 1999, sestavljal ali popravljal tožbo med 15. novembrom in 1. decembrom 1999. Račun za nagrado J. Swifta prav tako kaže na to, da je 29. in 30. novembra 1999 pripravljal branje tožbe. Tudi barristra sta, v skladu z istimi pogoji, pripravljala in sestavljala repliko, čeprav je tožeča stranka navedla, da je kabinet solicitorjev posvetil 500 ur pripravi te pisne vloge.

49 Tako je kombinirana uporaba dveh barristrov in dveh izkušenih solicitorjev večinoma pomenila dvojno zaposlitev, saj se je njihovo delo deloma nanašalo na isto zadevo.

50 Tretjič, opozoriti je treba, da je, tako kot barristra, kabinet solicitorjev tožečo stranko zastopal v okviru upravnega postopka poglobljenega preizkusa. Poleg tega so se pisne vloge Komisije omejevale na zavrnitev trditev tožeče stranke, ne da bi predstavile nov razvoj, ki bi lahko spremenil analizo, predstavljeno v tožbi in repliki, kar bi olajšalo delo barristrov in solicitorjev v spornem postopku.

51 Zaradi zgoraj navedenega Sodišče prve stopnje ugotavlja, da je število ur dela, posvečenih spisu, v skladu z navajanji tožeče stranke, prekomerno in da ne sme v celoti pomeniti „nujnih izdatkov" v smislu člena 91(b) Poslovnika.

52 Poleg tega je treba poudariti, da podatki, ki jih je predložila tožeča stranka v zvezi z nagradami kabineta solicitorjev, ne določajo natančno cene ure, ki jo zaračunavajo različne kategorije oseb, ki so so se ukvarjale s spisom, to so solicitor partner, starejši solicitor, solicitorja in več pripravnikov. Ob odsotnosti takega podatka je treba ugotoviti, da je z delitvijo zahtevane vsote (850.000 GBP) s številom zaračunanih ur (1760 ur) povprečna cena ure teh različnih kategorij oseb približno 483 GBP. Če se tako visoka cena ure lahko v tem primeru morda upošteva kot plačilo za storitve posebej izkušenega strokovnjaka, se ne sme neizpodbitno uporabljati za vse kategorije oseb, vpletenih v ta spis, to je starejšega solicitorja, solicitorje in pripravnike, ki so skupaj opravili 1346 od 1760 ur, ki jih je zaračunal kabinet solicitorjev, to je več kot 75 % dela.

53 Zato so nagrade pravnih svetovalcev, ki jih mora Komisija povrniti, pravično ocenjene z določitvijo njihovega zneska na 420.000 GBP, to je 95.000 GBP za g. Swifta, 75.000 GBP za g. Andersona in 250.000 GBP za kabinet solicitorjev.

c) Svetovalci in gospodarski izvedenci

54 Tožeča stranka zatrjuje, da je bila vpletenost ekonomistov v tej zadevi nujna.

55 V tem pogledu Sodišče prve stopnje poudarja, da se lahko ob upoštevanju pretežno gospodarskega značaja ocen, ki jih je opravila Komisija pri nadzoru nad operacijami koncentracij, vključitev gospodarskih svetovalcev ali izvedencev, specializiranih na tem področju, kot dopolnitev dela pravnih svetovalcev včasih izkaže za nujno in tako povzroči stroške, ki se lahko povrnejo na podlagi člena 91(b) Poslovnika (glej, z drugega gospodarskega področja, sklepa Sodišča prve stopnje z dne 8. julija 1998 v zadevi Branco proti Komisiji, T-85/94 DEP in T-85/94 OP-DEP, Recueil, str. II-2667, točka 27, in z dne 17. septembra 1998 v zadevi Branco proti Komisiji, T-271/94 DEP, Recueil, str. II-3761, točka 21).

56 Zato je treba ugotoviti, da je število vpletenih ekonomistov v spornem postopku precejšnje. Zadevna zadeva je dejansko privedla do vključitve ekipe treh gospodarskih svetovalcev ob podpori več raziskovalcev ter dveh dodatnih izvedencev. Tožeča stranka poleg tega ne pojasni, zakaj bi bila lahko za to zadevo nujna vključitev petih ekonomistov.

i) Nagrada Lexecona

— Trditve strank

57 Glede povračila zneska 281.051,52 GBP na podlagi nagrade, ki jo je zaračunal Lexecon, tožeča stranka poudarja, da je bil ta kabinet vključen na stopnji priprave tožbe, replike in odgovorov na ukrepe v zvezi z organizacijo postopka in da pomembnost njegovega prispevka izhaja iz sodbe Airtours, zlasti v zvezi s trditvami, povezanimi z opredelitvijo skupnega prevladujočega položaja, in nujnosti označiti mehanizem odvračanja. Ob odgovoru na trditev Komisije, v skladu s katero naj ne bi bilo mogoče razumeti, zakaj je Lexecon posvetil 1501 uro preučitvi spisa, čeprav je bil vključen že v okviru upravnega postopka, tožeča stranka navaja, da sodelovanje Lexecona v tem postopku omogoča prepričati se, da ni imel nepotrebnega časa za branje.

58 Komisija opozarja, da je znesek, zahtevan za kabinet Lexecon, ki je tožeči stranki že svetoval v upravnem postopku, precejšen. Po mnenju Komisije nova analiza ni bila potrebna, saj ni bilo razlike med gospodarskimi vprašanji, zastavljenimi v upravnem postopku, in pred Sodiščem prve stopnje. Komisija prav tako navaja, da tožeči stranki ni uspelo dokazati, v čem je Lexecon dejansko prispeval k preučitvi spisa.

— Presoja Sodišča prve stopnje

59 Ugotoviti je treba, da zahtevani znesek 281.051,52 GBP pokriva 1501 uro dela, ki ga je opravila ekipa, sestavljena iz treh oseb, ob sodelovanju več raziskovalcev. V tem smislu samo podatki, ki jih je predložila tožeča stranka, vsebujejo po eni strani podrobnosti o delu, ki so ga opravili člani ekipe, pristojne za spis, to so B. Bishop (18 ur po 360 GBP na uro), A. Overd (643 ur po 220 GBP na uro), D. Jackson (709 ur po 180 GBP na uro) in „Research Economists/Associates" (131 ur po 120 GBP na uro), in po drugi strani navedbo, v skladu s katero se je to delo nanašalo na „strokovne storitve", opravljene med novembrom 1999 in oktobrom 2001, nič natančneje.

60 Če narava spora torej lahko upraviči prisotnost gospodarskega svetovalca na vseh stopnjah postopka pred Sodiščem prve stopnje, se zdi število zaračunanih ur dela prekomerno zaradi sodelovanja Lexecona v upravnem postopku in odsotnosti natančnosti računov za nagrado, ki jih je predložila tožeča stranka.

61 Posledično so povračljivi stroški v zvezi z Lexeconom pravično ocenjeni z določitvijo njihovega zneska na 30.000 GBP.

ii) Nagradi profesorjev K. Binmora in D. Nevena

— Trditve strank

62 Tožeča stranka glede povračila zneska 18.900 GBP na podlagi nagrade profesorja Binmora opozarja, da se njegovo delo nanaša zlasti na pripravo poročila, priloženega k tožbi in omenjenega v poročilu za obravnavo. Stroški, povzročeni s tem delom, naj bi bili torej upravičeni.

63 Tožeča stranka glede povračila zneska 14.985,35 GBP na podlagi nagrade profesorja Nevena podobno navaja, da se njegovo delo nanaša zlasti na pripravo poročila, priloženega k tožbi in omenjenega v poročilu za obravnavo. Poleg tega naj bi se Sodišče prve stopnje opiralo na več sklicevanj na drugo gospodarsko poročilo istega avtorja, pripravljeno v okviru upravnega postopka. Stroški, povzročeni s tem izvedenskim delom, naj bi bili torej upravičeni.

64 Komisija ugotavlja, da prispevka profesorjev Binmora in Nevena nista bila potrebna. Omemba njunega poročila v poročilu za obravnavo naj bi bila normalna, saj je to namen takega dokumenta. Poleg tega naj bi tožeča stranka utemeljila pomembnost vključitve profesorja Nevena s sklicevanjem na stališča, ki jih je predstavil v okviru upravnega postopka in ne v okviru sodnega postopka.

— Presoja Sodišča prve stopnje

65 Najprej je treba poudariti, da je znesek 18.900 GBP, ki ga za povračilo stroškov v zvezi z zaračunano nagrado zahteva profesor Binmore, po eni strani znesek 16.400 GBP na podlagi njegovega prispevka pri pripravi dokumentacije v zvezi s tožbo in po drugi strani znesek 2.500 GBP na podlagi priprave poročila, naslovljenega „The Failure of the Commission to Understand the Economics of Tacit Collusion", priloženega k repliki.

66 Računi za nagrade, ki jih je posredovala tožeča stranka, torej ne dajejo nobenega podatka, na podlagi katerega bi bilo mogoče razumeti, kaj pomeni prispevek profesorja Binmora pri pripravi prilog k tožbi. Različne gospodarske analize, predstavljene v prilogi k tožbi, so sestavljali izvlečki iz različnih učbenikov ali revij. V tem pogledu Sodišče prve stopnje ugotavlja, da če so mu te analize omogočile, da je imel korist od splošne gospodarske ocene v zvezi z določenimi vidiki zadevne zadeve, ne sme šteti za nujno potrošnje 16.400 GBP za branje teh dokumentov.

67 Glede poročila, naslovljenega „The Failure of the Commission to Understand the Economics of Tacit Collusion", ki ga je pripravil profesor Binmore in ki je priloženo k repliki, Sodišče prve stopnje poudarja, da to poročilo preučuje vprašanje gospodarskih konceptov, povezanih s tihim usklajevanjem, in lahko torej šteje za nujno potrebno v okviru te zadeve.

68 Posledično je povračljiva nagrada profesorja Binmora pravično ocenjena z določitvijo zneska na 4500 GBP (to je 2000 GBP za pripravo dokumentacije v zvezi s tožbo in 2500 GBP za poročilo).

69 Sodišče prve stopnje posledično ugotavlja, da znesek 14.985,35 GBP, zahtevan za povračilo stroškov glede nagrade, ki jo je zaračunal profesor Neven, razkriva, prvič, znesek 5583,17 GBP na podlagi priprave poročila, naslovljenega „Case No IV/M.1524 Airtours/First Choice: an Economic Analysis of the Commission Decision ", ki je bil priložen k tožbi, drugič, znesek 3479,40 GBP na podlagi prispevka profesorja Nevena pri pripravi replike in pripravi poročila, naslovljenega „Airtours vs. Commission of the European Communities – Case T-342/99: Collective Dominance in the Commission's Statement of Defence, A Comment", ki je bil priložen k repliki, in, tretjič, znesek 5922,78 GBP na podlagi priprave in sodelovanja pri obravnavi.

70 V tem pogledu Sodišče prve stopnje meni, da so bili prispevki, ki jih je profesor Neven predstavil v okviru sodnega postopka, nujni za to, da so Sodišču prve stopnje omogočili razpolaganje z natančnim, podrobnim in utemeljenim gospodarskim poročilom glede več vidikov te zadeve glede Odločbe in glede vsebine obrambe.

71 Posledično, ker so bili stroški v zvezi z nagrado, plačani profesorju D. Nevenu, objektivno nujni za namene postopka pred Sodiščem prve stopnje, je torej treba preiti na povračilo zneska 14.985,35 GBP, nastalega na tej podlagi.

72 Sklepno, povračljive nagrade so pravično ocenjene z določitvijo njihovega zneska na podlagi svetovalcev in gospodarskih izvedencev tožeče stranke na 49.485,35 GBP (to je 30.000 GBP na podlagi prispevka Lexecona, 4.500 GBP na podlagi prispevka profesorja Binmora in 14.985,35 GBP na podlagi prispevka profesorja Nevena).

d) Izdatki za potne stroške v Luxembourg

73 Tožeča stranka zahteva povračilo 620 GBP na podlagi izdatkov za potne stroške v Luxembourg, ki pomenijo nujne izdatke. Komisija ni predstavila stališč o tem vprašanju.

74 Potni stroški za Luxembourg so nujno nastali v času, ko je bila tožba vložena, in Komisija ni prerekala njihovega zneska, zato je treba odobriti njihovo povračilo.

e) Izdatki, drugi kot DDV

75 Tožeča stranka zahteva povračilo 19.509,68 GBP na podlagi stroškov, povezanih z drugimi izdatki, kot je DDV, na podlagi tega, da se ti izdatki nanašajo na razumne izdatke za fotokopije, potne stroške in nastanitev (kar vključuje tiste, ki se nanašajo na več kot enega odvetnika in gospodarskega svetovalca) in morajo šteti za izdatke, ki so nastali nujno. Komisija o tem ni predstavila stališč.

76 Ker Komisija tega izdatka ni prerekala, jih je treba šteti med povračljive stroške in skleniti, da jih je treba povrniti.

f) DDV

77 Tožeča stranka zahteva povračilo 253.543,47 GBP na podlagi stroškov, povezanih z DDV na povračljive stroške, ki naj bi bil prav tako povračljiv (zgoraj navedeni sklep Leeuwarder Papierwarenfabriek proti Komisiji, točka 4).

78 Komisija prereka to analizo in se v tem pogledu sklicuje na točko 20 sklepa Sodišča z dne 16. decembra 1999 v zadevi Hüls proti Komisiji (C-137/92 P-DEP, neobjavljen v Recueil).

79 Sodišče prve stopnje poudarja, da ima tožeča stranka, ker je davčni zavezanec za DDV, pravico, da od davčnih organov zahteva plačan DDV za blago in storitve, ki jih kupuje. DDV zanjo torej ne pomeni stroška in zato ne more zahtevati povračila plačanega DDV za stroške, ki jih lahko dobi povrnjene od Komisije na podlagi uporabe člena 91(b) Poslovnika. Dejansko se DDV, oproščen za nagrado in izdatke za odvetnika, ne sme povrniti, ko ni sporno, da je tožeča stranka lahko odbila zneske, plačane na tej podlagi, in tega zneska torej ni plačala (glej v tem smislu zgoraj navedeni sklep Hüls proti Komisiji, točka 20).

Sklep

80 Ob upoštevanju zgoraj navedenega se znesek stroškov, ki jih Komisija povrne tožeči stranki, določi na 489.615,03 GBP brez DDV, to je 420.000 GBP na podlagi nagrad pravnih svetovalcev (95.000 GBP v zvezi z g. Swiftom, 75.000 GBP v zvezi z g. Andersonom in 250.000 GBP v zvezi s kabinetom solicitorjev), 30.000 GBP na podlagi nagrade Lexecona, 4500 GBP na podlagi nagrade profesorja Binmora,

14.985,35 GBP na podlagi nagrade profesorja Nevena, 620 GBP na podlagi izdatkov za potne stroške in 19.509,68 GBP na podlagi drugih izdatkov, ki niso DDV.

81 Glede na to, da ta znesek upošteva vse okoliščine zadeve do sprejema tega sklepa, za namen tega postopka ni treba odločiti posebej o povračilu stroškov tožeče stranke za določitev stroškov (glej v tem smislu zgoraj navedeni sklep Groupe Origny proti Komisiji, točka 44, in zgoraj navedeni sklep Nan Ya Plastics in Far Eastern Textiles proti Svetu, točka 49).

Iz teh razlogov je

SODIŠČE PRVE STOPNJE (peti razširjeni senat)

sklenilo:

Skupni znesek stroškov, ki jih Komisija povrne družbi Airtours, se določi na 489.615,03 GBP (štiristo osemindevetdeset tisoč šeststo petnajst funtov šterlingov in tri penije).

Razglašeno v Luxembourgu, 28. junija 2004.

Sodni tajnik: Predsednik:

H. Jung P. Lindh